

ISSN 2587- 2001 e-ISSN 2618-6187

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:5 – Sayı:17 - Ağustos 2021

koynunda büyüdük

ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINDA ANTROPOMORFİK YAKLAŞIMLAR

ANTHROPOMORPHIC APPROACHES IN CONTEMPORARY CERAMIC ART

DOI: 10.33404/anasay.953837

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article¹

Burak YILDIRIM*

ÖZ

Antropomorfizm (insanbiçimcilik); tarih öncesi çağlardan beri bilinen ve 18. yüzyılda bu isimle adlandırılmaya başlanan, binyıllardır sanat eserlerinin üretiminde çoğunlukla yalın anlamda atıfta bulunulan bir kavramdır. Antropomorfik eserler genel anlamda; “insana ait biçim ve özelliklerin; Tanrı’ya, hayvanlara, bilhassa da nesnelere, eşyalara vb. cansız varlıklara yüklediği yapıtlar” olarak tanımlanmaktadır.

Yaşadığımız çağda sanatsal anlamda çoğunlukla; belli bir kavramı/düşünceyi ifade eden, doğada bulunan canlı ve cansız varlıkları içselleştirip/yorumlayarak aktaran ya da sadece sanatçının kendi duygularını/fikirlerini ortaya koyan pek çok türde özgün seramik eserler üretilmektedir. “Antropomorfizm” kav-

1- Makale Geliş Tarihi:17. 06. 2021 Makale Kabul Tarihi: 15.08. 2021

* Öğr. Gör. Dr., Trakya Üniversitesi Şehit Ressam Hasan Rıza Güzel Sanatlar Meslek Yüksekokulu, El Sanatları Bölümü, Seramik ve Cam Tasarımı Programı. byburaks43@gmail.com ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3854-5703>.

ramı günümüzde pek çok sanat dalında olduğu gibi seramik sanatçıları içinde önemli bir esin kaynağı olmuş ve birçok çağdaş seramik sanatçısı tarafından antropomorfik formlar/eserler üretilmeye başlanmıştır. Günümüz çağdaş sanatçıları; geçmişte olduğu gibi yalın antropomorfik eserler üretmek yerine, yanı sıra kendi içsel yorumlamalarını, ruhsal/düşünsel devinimlerini ve güncel sanat pratiklerinden elde ettikleri kazanımlarını da ilgili eserlerine yansıtmaktadır. Bu nedenle çağımızda üretilen antropomorfik eserler; görünümündeki şaşkınlık verici, ilgi uyandırıcı ve anlam yüklü detaylar, verdikleri güçlü mesajlar bakımından daha dikkat çekici/değerli bulunmaktadır.

Günümüz çağdaş seramik sanatında, dünyanın çeşitli bölgelerinden pek çok sanatçının eserlerinde antropomorfik yaklaşımlara rastlamak mümkündür. Bu çalışmada, antropoloji, teoloji, mitoloji, felsefe, bilim, teknoloji ve sanat gibi pek çok farklı disiplin ile ilişkili oldukça geniş bir kavram olan antropomorfizm terimi; daha çok sanatta kullanımı özelinde ana hatlarıyla irdelenmiş ve günümüz çağdaş seramik sanatına yansımaları bazı örnekler aracılığıyla aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Çağdaş Seramik Sanatı, Antropomorfizm, Antropomorfik Sanat, Antropomorfik Seramik.

ABSTRACT

Anthropomorphism is a concept that has been known since prehistoric times and started to be named with this name in the 18th century and has been mostly referred to in the plain sense in the production of works of art for millennia. Anthropomorphic works, in general terms, are defined as “works in which the human forms and features attributed to inanimate beings, God, animals, especially to the objects, things, etc...”

In the age we live in, mainly in the artistic sense, many types of original ceramic works are created that express a particular concept/idea, internalize/interpret living and non-living beings in nature, or reveal the artist’s feelings/ideas. The concept of “anthropomorphism” has become an essential source of inspiration for ceramic artists as in many art branches today, and anthropomorphic forms/works have started to be produced by many contemporary ceramic artists. Today, contemporary artists reflect their internal interpretations, spiritual/intellectual movements, and gains from contemporary art practices in their related works instead of producing plain anthropomorphic works as in the past. For this reason, anthropomorphic works created in our age are more remar-

kable/valuable in terms of astonishing, intriguing, and meaningful details in their appearance and the strong messages they give.

In today's contemporary ceramic art, it is possible to find anthropomorphic approaches in the works of many artists from various parts of the world. In this study, the term anthropomorphism, which is a comprehensive concept related to many different disciplines such as anthropology, theology, mythology, philosophy, science, technology, and art, has been studied mainly in terms of its use in art and its reflections on contemporary ceramic art have been conveyed through some examples.

Keywords: Ceramic, Contemporary Ceramic Art, Anthropomorphism, Anthropomorphic Art, Anthropomorphic Ceramic

Giriş

Temel ihtiyaca yönelik üretilmiş seramiklerin ilk örneklerine rastladığımız neolitik dönemden 20. yüzyılın başlarına kadarki süreçte seramik, çoğunlukla pratik işleviyle ön planda olmuştur (Zümrüt ve Aygün, 2020, s.359). 1950 sonrası tuval resminin sorgulandığı ve heykel kavramının değiştiği süreçte, yüzyıllar boyunca işlevsel yönüyle insanların yaşam alanlarında bulunan seramik, artık bir ifade aracı olarak kullanılmıştır. (Aygün, 2019, s.28) 20. yüzyılın ortalarından itibaren seramiğin; pratik işlevin yanı sıra ya da salt şekilde estetik işleviyle bir ifade aracı ve dolayısıyla sanat disiplini olmaya başladığından söz edilebilir. Sanatçıların duygu ve düşüncelerini, iletmek istedikleri mesajları ya da özellikle işlevi veya işlevin ne kadar önemli olduğunu sorgulayan, belli kavramları içselleştirip/özümseyerek aktarmaya çalışan seramik eserler 20. yüzyılın ortalarından itibaren üretilmeye başlanmıştır. Yaşadığımız çağda ise geçmişe oranla; bahsi geçen sanatsal seramik üretimindeki kavram arayışları, düşünce-mesaj aktarım biçimleri oldukça önemli ölçüde gelişme ve çeşitlilik göstermiştir. Çağdaş sanatçıların önemli bir çoğunluğu; öncelikle çeşitli kavramları tüm detayları ya da pek çok detayı ile araştırıp özümsemeyi ve sonucunda kendi yorumlamalarını da katarak bu doğrultuda eserler üretmeyi benimsemiştir. Günümüz çağdaş seramik sanatçıları eser tasarımlarında; pek çok farklı kavramı salt şekilde ya da yorumlayarak konu aldıkları gibi antropomorfizm kavramını da sanatsal eser üretimlerine yansıtmışlardır.

Antropomorfizm Kavramı

Antropomorfizm (insan biçimcilik); terim olarak 18. yüzyılda ortaya çık-

mış ve teoloji, felsefe, sosyal bilimler, sanat gibi pek çok alana etki etmiştir. Her ne kadar isimlendirilmesi 18.yüzyılda olsa da insan belleğindeki yeri ve kullanımını tarih öncesi dönemlere uzanmaktadır (Pekdaş, 2019, s.27).

Antropomorfizm, “insan biçimcilik” Yunanca antropos (insan) ve morphe (biçim) kelimelerinden türemiştir. İnsan biçimlerinin veya özelliklerinin bir varlığa atfedilmesi anlamına gelir. Kelimenin bir diğer anlamı ise Tanrı ya da diğer doğal güçlere, hayvanlara insan şekli ve insan nitelikleri yüklemektir (Zeytün, 2014, s.51). Antropomorfizm sözlük anlamıyla “soyut objelerin ya da hayvanların kişileştirilmesi, insani özelliklerinin insan olmayan varlıklara ve durumlara yüklenmesi” biçiminde tanımlanmaktadır. İnsan dışındaki varlıkların hayal edilen ya da var olan davranışlarına insan benzeri özellikler, motivasyonlar, niyetler ve duygular atfetmek antropomorfizmin temelini oluşturmaktadır (Delikan ve Şener, 2020, s.1838). Hançerlioğlu’na göre insan biçimcilik, insan formunun ve insana özgü hatların doğa güçlerine yüklenerek, tanrılar gibi tinsel varlıklara bağlanması olarak tanımlamıştır. İnsan biçimcilik, totemcilik ve anizim ile ilişkilidir. Tek tanrılı dinlerde de kendine yer bulmaktadır. Müslümanlık ve Yahudilik’te daha örtük, imgesel bir biçimde yer almaktadır (Hançerlioğlu, 1993).

Antropomorfizm, TDK’ya göre “İnsan biçimcilik, insanın niteliklerinin başka bir varlığa, özellikle Tanrı’ya aktarılması.” olarak tanımlanmaktadır. İnsanbiçimcilik olarak da ifade edilen antropomorfizm terimi; nesnelere, eşyalara veya hayvanlara insani nitelikler yüklemek olarak tanımlanabilir (Tekdemir Dökeroğlu, 2019, s.214). Antropomorfizm; cansız varlıklara davranışsal, duygusal ve kişiliğe ilişkin insan nitelikleri atfedilmesidir (Delikan ve Şener, 2020, s.1837). Antropomorfizm (insanbiçimcilik): “temel amacı insanı betimlemek olmadığı halde, insan biçiminde tasarlanan kullanım eşyası ve her türlü sanat yapıtını niteler” (Sözen ve Tanyeli 2001, s.23).

Bazı bilim insanları antropomorfizmin; insan ya da insan benzeri özelliklerin hayvanlara yüklenmesi olduğunu savunurken (Asquith, 1984; Brown, 2010; Daston ve Mitman, 2005), diğerleri bu özelliklerin nesnelere, eşyalara atfedilmesi anlamını taşıdığını vurgulamışlardır (Kassarjian, 1978). Bazıları ise antropomorfizmi daha genel bir çerçeveye oturtturarak insan özelliklerinin genel anlamda insan olmayan varlıklara yüklenmesi olarak tarif etmiştir (Kiesler, 2006; Schiffman ve Kanuk, 2009).

Antropomorfizm’e ilişkin olarak yukarıdaki farklı kaynaklardan alınan tanımlamaların her biri, ilgili terimin oldukça geniş ve çok yönlü bir kavramı

ifade ettiğini göstermektedir. Bu tanımların zihnimizde oluşturduğu etkiyle genel ve sanatsal anlamda kısaca aşağıdaki gibi bir antropomorfizm tanımlaması yapılabilir.

Antropomorfizm: “temel amacı insan figürü biçimlendirmek ya da insanı betimlemek olmadığı halde, nesnelere, eşyalara, hayvanlara, bitkilere vb. insan dışındaki canlı-cansız tüm varlıklara insan biçimi ya da insana ait özellikler yüklemek” şeklinde tanımlanabilir.

Bu tanımlamalardan hareketle; başka bir temel amacı olmaksızın, doğrudan salt insan biçimi ya da özellikleri içeren nesnelere, ürünleri, figürleri, eserleri vb. “antropomorfik” olarak tanımlamak doğru olmayacaktır. Örneğin tabak, bardak, vazo, çaydanlık, hayvan figürü vb. farklı bir ana amaç için üretilen ve yanı sıra insana ait biçim ve/veya nitelikler taşıyan nesnelere, ürünler, figürler, eserler vb. “antropomorfik” olarak tanımlanmalıdır.

Antropomorfizm; eski çağlardan beri dinsel/inançsal, ticari, sanatsal, bilimsel, teknolojik vb. anlamda pek çok ürün/eser tasarımında-üretiminde önemli bir besleyici unsur ve esin kaynağı olmuştur. İnsanlar; tanrılara, doğada var olduklarını düşündükleri çeşitli güçlere, hayvanlara, diğer insanlara ulaşmak ve tüm bu sıralananların ilgisini daha çok çekebilmek, mesajlarını iletebilmek için yukarıda bahsi geçen vb. anlamlarda pek çok ürün/eser üretimlerinde, nesnelere, hayvanlara vb. insan dışı tüm varlıklara insan biçimi ya da nitelikleri yükleme eğiliminde bulunmuşlardır. İnsan biçiminde ya da insan biçimine yakın şekillerde/insana ait bazı özellikleri taşıyan nitelikte üretilen, diğer bir tanımla kişileştirilen; robotlar, makineler, oyuncaklar, yeme-içme-saklama kapları, gündelik yaşamdaki çeşitli kullanım eşyaları/ nesnelere, sanat eserleri, filmlerde-çizgi filmlerdeki; hayvanlar, otomobiller, çeşitli makineler, nesnelere vb. bahsi geçen eğilime örnek olarak gösterilebilir. Çağımızda pek çok alanda daha çok ticari ve sanatsal amaçlarla antropomorfik ürünler/eserler üretilmektedir. Sanat alanlarının neredeyse tamamında olduğu gibi seramik sanatı alanında da antropomorfik yaklaşımlara sıklıkla rastlanmaktadır.

Çağdaş Seramik Sanatında Antropomorfik Yaklaşımlar

İnsan biçimciliği konu alan ve kısmen de olsa günümüzdeki çağdaş isimlendirmesi ile “antropomorfizm” kavramına atıfta bulunan dinsel-törenselleşmiş seramik kaplar, mitolojik insan-hayvan karışımı figürler, yeme-içme-saklama kapları, oyuncaklar, dekoratif sanatsal kaplar/objeler/figürler tarih öncesi çağlardan beri belli düzeyde üretilmiştir. İnsana ait biçim ve özelliklerin; Tanrı’ya,

hayvanlara, nesnelere vb. canlı-cansız pek çok varlığa aktarıldığı salt antropomorfik seramikler; yüzyıllar hatta binyıllar boyunca önemli değişimler göstermeden, belirli bir eksen etrafında oluşturulmuştur.

Resim 1: Kadın biçimli çömlek M.Ö. 6.000(1), Kadın biçimli çömlek M.Ö. 3.000(2), İnsan biçimli riton M.Ö. 6.yy.(3), İnsan biçimli sürahi M.S. 14-15.yy (Er, 2011, s.16-19)

Pablo Picasso, Jacques Pouchain gibi sanatçılara ait 20. yüzyıl ortalarında üretilen, insan biçimi atfedilen seramik objelerin/eserlerin, ilgili konuda geçmiş ve günümüzü bağdaştıran bir köprü niteliğinde olduğu, çağdaş antropomorfik seramikler anlamında öncü eserler olarak kabul edilebileceği söylenebilir.

Resim 2: Pablo Picasso(1, 2) ve Jacques Pouchain(3, 4)'in antropomorfik seramik eserlerinden örnekler (Yazarın kişisel arşivi)

Günümüz çağdaş sanat anlayışının, çağdaş sanata bağlı farklı kavramların/akımların etkisi ve sanatçıların kendi içsel/düşünsel yorumlamalarının da katkısı ile yaşadığımız çağda üretilen antropomorfik seramikler; daha çok şaşkınlık verici, ilgi uyandırıcı ve estetik hale gelmiştir. Binyıllar boyunca daha yalın ve klasik yaklaşımlarla üretilen antropomorfik seramikler, günümüzde çok daha çeşitli, kompleks ve çağdaş yorumlamalarla üretilmektedir.

Ronit Baranga; günümüzde tam anlamıyla antropomorfik seramikler denilebilecek eserler üreten öncü çağdaş sanatçılarıdır. Sanatçının çalışmaları, insan yaşamı ile cansız kullanım nesneleri arasındaki duygular veya kavramlar ile ilişkili gerilimi vurgulamaktadır. Güzellik ve güzelliğe bağlı uyumsuzluk, onun pratiğinin kasıtlı yönleridir.

Resim 3: Ronit Baranga'nın antropomorfik seramik eserlerinden örnekler (<https://www.ronitbaranga.com/>, Erişim Tarihi: 26.03.2021)

Baranga, günlük kullanılan nesnelere; insana ait biçimsel ve davranışsal özellikler yükleyerek, bu nesnelerin kendi amaçlarını sorgulayabileceklerini ileri sürmektedir. Tabak içerisindeki açık bir ağız, yanındaki şekerliğe ulaşarak onu parmaklarıyla sıkarak bir çaydanlık vb. bu parçalar belki de kendi kullanım şekillerini protesto etmektedir (URL 1).

Clementine Keith Roach; antropomorfik seramikleri ile dikkat çeken günümüz çağdaş sanatçılarından. Sanatçının çalışmaları, klasik vazolar ve el, kol, ayak gibi insan vücudu organlarının entegrasyonundan oluşmaktadır.

Resim 4: Clementine Keith Roach'ın antropomorfik seramik eserlerinden örnekler (<http://www.clementinekeithroach.com/>, Erişim Tarihi: 03.04.2021)

Roach, cansız nesnelerin insan biçimliliğine odaklanmakta, insan gövdesini andıran vazolar üzerine gerçekçi insan uzuvları ekleyerek, şaşırtma arzusu ile gündelik nesnelerin antropomorfizasyonunu yapmaktadır. Sanatçı, çalışmalarının temel anlamda insan bedeninin kil ile ilişkisinin kökenlerini sorguladığını vurgulamaktadır (URL 2).

Eric Roinestad; antropomorfik yaklaşımlarla ürettiği işlevsel/dekoratif kaplar ve aydınlatma elemanları ile tanınmaktadır. Sanatçı, eserlerini seramik tornasında şekillendirmekte, daha sonra elle ve birtakım seramik aletleriyle müdahalelerde bulunarak ürettiği formlara stilize insan yüzü görünümünü vermektedir. Geleneksel ve modern arasında zarif bir diyalog sunan hassas görümlü eserler üretmektedir (URL 3).

Reism 5: Eric Roinestad'ın antropomorfik seramik eserlerinden örnekler (<http://www.erstudiola.com/>, Erişim Tarihi: 29.03.2021)

Larry Watson; antropomorfik görünümde çay-kahve takımları vb. eserler üreten çağdaş seramik sanatçılardanıdır. Sanatçı eserlerini farklı ifadeler taşıyan stilize insan yüzleri ile antropomorfize etmektedir. Atölyesindeki deneyimleri ve kişisel hayatındaki bazı olaylar arasında bağlantı kurduğunu, eserlerini bu bağlamda geliştirdiğini ifade etmektedir (URL 4).

Resim 6: Larry Watson'ın antropomorfik seramik eserlerinden örnekler (<http://www.watsonclay.com/>, Erişim Tarihi: 29.03.2021)

Natalya Sots; antropomorfik işlevsel/dekoratif seramikler üreten günümüz çağdaş sanatçıları arasındadır. Ressam kimliği ile de tanınan sanatçı, antropomorfik seramik eserlerini canlı ve parlak renklerle, çok renkli olarak üretmektedir. Seramik eserlerinde hem form ve rölyef anlamında hem de resimsel anlamda antropomorfik öğeler bulunmaktadır. Sots, her bir çalışmasını porselen çamuru ile kalıp kullanmadan elle şekillendirmekte, daha sonra sır üstü boyalar ile resimsel antropomorfik ifadeler eklemektedir (URL 5).

Resim 7: Natalya Sots'in antropomorfik seramik eserlerinden örnekler (<https://www.natallyasots.com/>, Erişim Tarihi: 29.03.2021)

Mitchell Grafton; klasik seramik formlar üzerine gerçekçi yüz ifadeleri ekleyerek ürettiği antropomorfik eserleri ile bilinmektedir. Sanatçının çoğu eseri adeta bir masal/hikâye anlatır niteliktedir. Aynı zamanda mimar olan sanatçı, kişisel seramik atölyesinde çalışmalarını sürdürmektedir (URL 6).

Resim 8: Mitchell Grafton'ın antropomorfik seramik eserlerinden örnekler (<http://graftonpottery.blogspot.com/>, Erişim Tarihi: 30.03.2021)

Resim 9: Mitchell Grafton'ın antropomorfik seramik eserlerinden örnekler (<http://graftonpottery.blogspot.com/>, Erişim Tarihi: 30.03.2021)

Page Candler; antropomorfik seramik vazoları ile tanınan bir sanatçıdır. Benzer tarzlarda ürettiği işlevsel ve dekoratif vazoları üzerine el, kol, ağız, burun, göz gibi insan vücudu organlarını ekleyerek eserlerini antropomorfize etmektedir (URL 7).

Resim 10: Page Candler’ın antropomorfik seramik eserlerinden örnekler (<http://www.atthegallery.com/>, Erişim Tarihi: 02.04.2021)

Avery Palmer; stilize hayvan figürlerini antropomorfik öğelerle alışılmadık şekillerde birleştirerek oluşturduğu seramik heykelleri ile ön plana çıkmıştır. Sanatçı eserleri ile insanlığın doğasını keşfetmeyi, içinde yaşadığımız dünyada birbirimiz ve diğer canlılarla olan ilişkilerimizin içsel karmaşıklığını ifade etmeyi amaçladığını vurgulamaktadır (URL 8).

Resim 11: Avery Palmer’ın antropomorfik seramik eserlerinden örnekler (<https://www.averypalmerart.com/>, Erişim Tarihi: 04.04.2021)

Crystal Morey; özellikle nesli tükenme tehlikesi altında olan hayvanların içerisine yerleştirdiği insan figürlerinden oluşan antropomorfik seramik eserleri ile tanınmaktadır. Morey, hayvanların yaşam alanlarını daraltan, kısıtlayan,

onları avlayan insanlara dikkat çekmeyi ve hayvanları nesil tükenme tehlikesi ile karşı karşıya bırakan önemli bir unsurun da insan olduğunu vurgulamayı sanatsal bir yolla amaç edindiğini belirtmektedir (URL 9).

Resim 12: Crystal Morey’ın antropomorfik seramik eserlerinden örnekler (<https://www.crystalmorey.com/>, Erişim Tarihi: 20.03.2021)

SONUÇ

Antropomorfizm kavramına atıfta bulunan seramikler temel anlamda isimlendirilmeden çok eski çağlardan beri üretiliyor olsa da, günümüz çağdaş seramik sanatında ilgili kavrama uygun olarak üretilen eserler daha şaşkınlık verici, ilgi uyandırıcı ve estetik bulunmaktadır. Bunun nedeni sanatçıların; salt antropomorfik seramikler yerine, ilgili kavramı konu edinen ve yanı sıra kendi içsel yorumlamalarını, ruhsal devinimlerini, güncel sanat pratiklerinden elde ettikleri kazanımlarını yansıttıkları özgün eserler üretiyor olmalarıdır.

Bu çalışmada antropomorfizm kavramına sanat özelinde ve mümkün olduğunca sadeleştirilmiş biçimde değinilmiş, günümüz çağdaş seramik sanatında eserlerinde antropomorfik yaklaşımlara rastlanılan belirli sayıda sanatçıla-

rın eser örneklerine yer verilmiştir. Dünya çapında eserlerinde antropomorfik yaklaşımlar görülen pek çok seramik sanatçısı olsa da, araştırma kapsamında belli bir sınırlama gerektiğinden dolayı, makul çeşitlilikte örnekler niteliğinde olduğu düşünülen bazı sanatçıların eserlerine yer verilmiştir.

Araştırmanın konu ile ilgili daha sonra yapılacak çalışmalara önemli bir zemin oluşturacağı, ilgili alan araştırmacılarının zihinlerinde; yeni tasarım fikirleri oluşturma süreçlerine katkıda bulunacağı, görme/düşünme biçimlerine yeni ivmeler kazandıracağı ve sanatsal anlamda yeni bir bakış açısı ile buluşturacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Asquith, P. (1984). *The Inevitability and utility of anthropomorphism in description of primate behaviour*, Cambridge: Cambridge University Press.

Aygün, S. (2019). *Seramik Sanatında İşlev*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

Brown, S. (2010). *Where the wild brands are: Some thoughts on anthropomorphic marketing*, The Marketing Review, 10(3), 209-224.

Daston, L. ve Mitman, G. (2005). *Thinking with animals: New perspectives on anthropomorphism*, New York: Columbia University Press.

Delikan, B. ve Şener, G. (2020). *Marka maskotlarında antropomorfizm kullanımına yönelik göstergebilimsel bir analiz: Arçelik markası robot çelik vakası*. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(3), 1836-1854.

Er, A.C. (2011). *Seramikte İşlevsel Simge Biçimlerin Araştırılması ve Plastik Biçim Olarak Çömlekçi Çarkında Üretilmesi*, Sanatta Yeterlik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.

Hançerlioğlu, O. (1993). Felsefe Ansiklopedisi, *Kavramlar ve Akımlar*, Cilt 3, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kassarjian, H. H. (1978). *Presidential adress, 1977: Anthropomorphism and parsimony*, Advances in Consumer Research, Ann Arbor: Association for Consumer Research.

Kiesler, T. (2006). *Anthropomorphism and consumer behavior*, Advances in Consumer Research, Duluth, MN: Association for Consumer Research.

Pekdaş, E. (2019). *1990 Sonrası Mimari Yapılardaki Antropomorfik Etkiler*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Schiffman, L. G., Kanuk, L. L. (2009). *Consumer behavior*; New Jersey: Prentice Hall.

Sözen, M., Tanyeli, U. (2001). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tekdemir Dökeroğlu, E. (2019). *Bir Sanat Biçimi Olarak Antropomorfizm*, Sobider Sosyal Bilimler Dergisi, (6)38, 214-241.

Zeytün Uç, B. (2014). *Mimari Tasarımda Biyomorfik Yaklaşımlar*, Yüksek Lisans Tezi, Yakındoğu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.

Zümrüt, Y., Aygün, S. (2020). *Çağdaş Seramik Sanatında İşlev*, Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(24): 359-368.

İNTERNET KAYNAKÇA

URL 1. <https://www.pgartgallery.com/ronit-baranga> [Erişim Tarihi: 26.03.2021]

URL2. <http://www.clementinekeithroach.com/> [Erişim Tarihi: 03.04.2021]

URL 3. <http://www.erstudiola.com/> [Erişim Tarihi: 29.03.2021]

URL 4. <http://www.watsonclay.com/> [Erişim Tarihi: 29.03.2021]

URL 5. <https://www.natalyasots.com/> [Erişim Tarihi: 29.03.2021]

URL 6. <http://graftonpottery.blogspot.com/> [Erişim Tarihi: 30.03.2021]

URL 7. <http://www.atthegallery.com/> [Erişim Tarihi: 02.04.2021]

URL 8. <https://www.averypalmerart.com/> [Erişim Tarihi: 04.04.2021]

URL 9. <https://www.crystalmorey.com/> [Erişim Tarihi: 20.03.2021]

Arda ARIKAN

FELİCİA HEMANS VE JAMES CLARENCE MANGAN'IN ŞİİRLERİNDE ABBASI DÖNEMİ VE BERMEKİLER

Fatih ÇELİK

ALTAY TÜRKÇESİ AĞIZLARI

Şarika BERBER

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA ERMENİ İSYANLARI VE İSYANLARIN SİVAS ÖRNEĞİNDE ANADOLU COĞRAFYASINA ETKİSİ

Levent Efe ARLI

İHSAN OKTAY ANAR'IN ROMANLARINA SANAT TARİHİ AÇISINDAN BİR BAKIŞ

Eda TEKİN - Genç Osman İLHAN

ÇİZGİ ROMANLARIN YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Zabihullah DASHTİ

ZAHİR ŞAH DÖNEMİ AFGANİSTAN-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ(1933-1973)

Bertuğ SAKIN - Çisem GÖÇMEN ÇETİNER - Reyyan AÇAOĞLU-ÖZDEMİR

YAPAY ZEKÂDA DİL, BİLİNÇ VE SUÇ OLGUSU

Mustafa YILMAZ

KOVID-19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYE'DEKİ KENTSEL YOKSULLUĞA ETKİLERİ

Hüseyin KAZAN - Aslı YÜKSELEN

GAZETELERİN BİRİNCİ SAYFALARININ TASARIM İLKELERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Nimet SÖNMEZ OKULMUŞ

PERS YÖNETİM MEKANİZMASI VE MÖ. VI- IV. YÜZYILLARI ARASI DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

Burak YILDIRIM

ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINDA ANTROPOMORFİK YAKLAŞIMLAR

M. Akif KORKMAZ

KADIN TOPLAYICILIK KÜLTÜRÜ VE BULANCAK PAZARINDA KÖYLÜ KADINLARIN DOĞAL ÜRÜNLERİ

Ayten DOĞAN KESKİN

ÇOCUK HASTANELERİNDE KİTAPLARIN KULLANIMI

Abdussamed GEÇER

RESUL KÖSE, 1939 ERZİNCAN DEPREMİ: KAYIPLAR, ÇEVRE VİLAYETLERE ETKİLERİ, YURT İÇİ VE YURT DIŞINDAN YAPILAN YARDIMLAR, LİBRA YAYINCILIK, İSTANBUL, 2021, s. 310

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

